

cheur, Dr. Wagenaar, Ds. Elzenga, huis. Immers, rapporteerde „Uwe Com- niet tot een- derheid stelt het verzoek ant zich tegen terrein. Uwe schen deze isen" (Acta, woond, her- voorstel van toen beslist iemand, die el het meest n. door Dr. slechts voor geheel heeft ingrijver ook ge kennis van de behoeften elder oordeel te volgen u uitnemend geruimen tijd en daar Solo te nu nog ge- taal te Jogja erts volkomen ing van de 1896, ook in de krachten, voor de Zen- llen, op een rein te con- te werd door hoe de hof- a tezamen de van Midden- concentriciteit steden, zoo is, een Zen- zou kunnen ng van Zen- n en op het leine plaatsen en de Synode slechts kleine en te moeten kingen" (zoo wordt de con- 22 stemmen angenomen."

hoof konden gesteld worden van op weinig kostbare voet in te richten hospitalen voor inlanders, waarin geregelde behandeling en verpleging mogelijk zou zijn, al dan de kosten, voorspoeder de Regeering daarin niet voor- ziet, voor een deel door de Soesoehoan en voor een ander deel door de Europeesche landbouwondernemers zouden kunnen worden gedragen;

dat dezelfde weg zou kunnen gevolgd worden bij de vestiging van één of meer zendingshospitalen in deze Residentie, doch dat de pogingen in die richting door de medische zending bereids beproefd, stuiten op het bestaande Gouvernements Besluit, waarbij het rijk van Soerakarta van zendingarbeid is uitgesloten, welk besluit, naar het schijnt, in hoofdzaak in het leven geroepen werd wegens de door den Vorst geopperde bezwaren tegen de toelating van zendingen in zijn rijk;

dat echter de te Djokjakarta op dit gebied opgedane ervaring, niet wijst op eene eenigzins belangrijke toename van Christenen als een rechtstreeks gevolg der medische zending, en dat adressanten bovendien reden hebben voor de veronderstelling, dat de hierboven aangestipte bezwaren thans vermoede- lijk niet meer in die mate bestaan en in elk geval niet meer van zoo overwegende aard kunnen geacht worden om, ter wille daarvan, het langer voortbestaan van den ellendigen toestand waarin de bevolking op geenekundig gebied verkeert, te wettigen;

dat de adressanten zich geenszins ontvein- zen, dat de geschetste toestanden in meerdere of mindere mate voor geheel Java van toepassing zijn, doch dat, waar de Regeering in de Gouvernements Residenties uit eigen hoofde daarin [verbetering] vermag te brengen, zulks in de Vorstenlanden slechts ten deele het geval kan worden geacht, waarom de landbouwondernemers dan ook volkomen bereid zijn om aan elke, in welken vorm dan ook, te verlenen hulp, finantiële steun toe te zeggan;

Redenen, waarom adressanten zich tot Uwe Excellentie wenden met het eerbiedig verzoek, eerstens: Tot zoo mogelijk, plaatsing van zes dokters djawa in deze Residentie, onder gebonden- heid van de landbouwondernemers, om een, door de Regeering te bepalen, bijdrage in de kosten dezer maatregel te dragen; en tweedens: Om, waar gehouden besprekingen reeds uitricht geven op medewerking van Z. H. den Soesoehoan, het daartoe te willen leiden, dat het Besluit, waarbij Soerakarta voor zendingarbeid gesloten is, worde opge- heven, waarmede het tot stand komen van een of meer zendingshospitalen krachtig zal worden bevorderd.

Welk doende: *Namens het Bestuur der Solosche Landhuurders Vereeniging.* W. D. VAN NIJETER, *President.* F. TH. VAN SUCHTELEN, *Secretaris.*

Het is niet te denken, dat de Solosche landhuurders in dit request te veel gezegd hebben over de goede gezindheid van den Sultan, of over de medewerking van den Resident, of over de van henvelen te verwachten ondersteuning. Evenmin is te denken, dat nu onze Hooge Overheid bezwaren zal gaan in den weg leggen. En zoo is dan bijna zeker, dat in Solo de deur voor de Zending zal opengaan: in dat zelfde Solo, waarop van Gereformeerde zijde nu reeds zooveel jaren lang in de eerste plaats de aandacht gevestigd was, waarvan men de openstelling voor de Zen- ding reeds zoo vaak te vergeefs beproefd had, en waar men Dr. Scheurer zelfs een tijdlang als geneesheer heeft laten arbeiden, hopen, maar te vergeefs, dat daardoor de weg voor de Zending zou gebaad wor- den. Indien dit op de laatste Synode had kunnen bekend zijn, het zou, en terecht, door velen beschouwd zijn als in vollen zin eene Providentiaele beschikking, eene onmiskenbare aanwijzing van den Heere der Zending zelf. En indien er nu dit jaar eene Generale Synode gehouden werd, zou zij zeker niet besluiten, Solo buiten ons Zendingsterrein te houden, al zou men dan ook in de bergen of op het platteland de grens nog iets nauwer moeten maken. Eerder zal wel menigen nu reeds zeggen: hoe ontzaglijk jammer, dat nu Solo blijk- baar voor de Zending zoo goed opengaat, juist terzelfder tijd door onze Kerken be- sloten is, van die opengangende deur zich geheel af te wenden!

Indierdaad mag dan ook verwacht worden, dat door onze Kerken in dat eenmaal genomen besluit niet berust zal worden; aller- minst door de Classen van Zuid-Holland, die de zaak ter Synode brachten. Niet, alsof deze nu wel eigenmachtig tegen de beslissing der Synode zouden kunnen ingaan. Maar zij kunnen op Solo het oog blijven richten, en de plaats, die zij tot de volgende Generale Synode bezetten, als een tijdelijk arbeidsveld beschouwen; waarbij Wonosobo dan zeker zeer geschikt is, om haar missionairen Dienaar aan klimaat en taal en bevolking te gewennen. En in de twee jaren, die nog voor de eerstvolgende Generale Synode verlopen moeten, kunnen zij dan alles voorbereiden om haar voorstel, uitgewerkt en gemotiveerd, te herhalen. Althans, wan- neer het dan niet reeds te laat is: wat voor onze gansche Zending zeer zou te betreu- ren zijn.

Hierbij zal intusschen van den aanvang af te bedenken zijn, dat vooral in Solo de Zending nu niet moet optreden, zonder dat er tegelijkertijd, of reeds van tevoren, een Medische dienst is. In Wonosobo is dat niet zoo noodig, en het is aldaar zelfs niet eens mogelijk, daar dit plaatsje, dat van al onze Zendingsposten en van alle spoorlijnen ver verwijderd is, ook van Jogja veel te ver af is, om in verband met het Hospitaal aldaar te kunnen geholpen worden. Het is nog het dichtst bij Poerwo- redjo; maar van daar duurt de reis, die per rijtuig moet gedaan worden en dan 25 kost, toch nog altijd ongeveer 9 uren, dan bijna een ganschen dag; en van Jogja naar Poerworedjo zou dan bovendien nog 2 à 3 uren te sporen zijn. Voor geregelde hulp uit Jogja is eene dergelijke reis natuurlijk veel te kostbaar, en vooral, omdat er 3 à 4 dagen mede gemoeid zijn, veel te ver. Solo daarentegen is dicht bij Jogja dan één

onzer andere Zendingsposten; want terwijl men van Jogja naar Poerworedjo spoort in 2 à 3 uren, en naar Keboemen in bijna denzelfden tijd, is de spoorlijn naar Solo slechts 1,5 à 2 uren; zodat men (daar er minstens 5 treinen heen en weer gaan) van Jogja uit gemakkelijk een dag in Solo kan gaan doorbrengen; 't geen dan bovendien niets kost, daar de missionaire artsen en de Hollandsche hoofdverpleegsters op alle Javaansche spoorwegen altijd kosteloos ver- voerd worden. Natuurlijk zou al wat op den Medischen dienst betrekking heeft, in verband met het reeds bestaande Zendingshospitala zijn voor te bereiden, en dus overleg noodig zijn met den Amsterdamschen kerkeraad, en vóór alle dingen met Dr. Scheurer zelf, om advies en medewerking van hem te ontvangen. Maar hieraan zou het zeker niet ontbreken; en finantiële overwegingen zouden ook wel niet behoeven terug te houden.

Indien metertijd in Solo ook maar de helft ondervonden werd van den zegen, dien de Heere nu reeds aan het Hospitaal te Jogja geschonken heeft, zou er zeker ruime stof zijn om er Hem voor te danken. Naar onze schatting (eenigszins in tegen- stelling met die van de stellers van bovenstaand request) „wijst de te Djokjakarta op dit gebied opgedane ervaring" wel degelijk op eene „belangrijke toename van Christenen als een rechtstreeks gevolg der medische zending"; daar Gereformeerden niet verwacht hebben, dat nu allen, die met het Hospitaal in aanraking kwamen, ook terstond zouden bekeerd zijn, zodat in slechts 2 à 3 jaren vele honderden zouden gekerstend zijn. En, behalve dat, is, naar onze overtuiging, de geestelijke werking, die er van ons Zendingshospitala uitgaat, wat de hoofdzaak aangaat, niet in cijfers uit te drukken. Veel, ja ontzaglijk veel is er reeds gewonnen, wanneer in groote steden als Jogja en Solo, middelpunten van verkeer en van invloed voor heel Midden- Java, de Christelijke Zending in alle kringen, en vooral bij de inlanders zelf, crediet krijgt, de Christelijke naam tot een goeden klank wordt, de Christelijke religie weér met eerbied bejegend wordt, en de Christelijke kring, hoe klein ook, bij Javanen en Hollanders beide, in alle hunne rangen en standen, niet wordt geminacht, maar een element is, dat in de sameleving medetelt en waarmede gerekend wordt. Dat dit nu reeds te Jogja verkregen is, blijkt wel bij vernieuwing ook uit den geheelen inhoud van het bovenstaande request.

F. L. RUTGERS.

Uit de Pers.

Fr. A. van Kerkhoff heeft in *De Tijd* een niet onbelangrijk artikel geschreven over de dieper liggende oorzaken van het ongelooft en den revolutiegeest, die zich al meer van onze verklieden meester maakt.

Aanleiding daartoe gaf hem een adres, dat door den kerkeraad der Ned. Herv. gemeente te Amsterdam was uitgevaardigd. Hij schrijft er dit over:

Wie de oorzaken, vooral de dieper liggende oorzaken van den toestand in Nederland uitvorschen wil, houde er vooreerst rekening met, dat het Ar- beidersvraagstuk, over 't algemeen genomen, nog altijd niet is opgelost. Waarmee, waardoor niet, dat kan voor 't oogenblik daargelaten worden. Reken alleen met het feit.

Bedenk dan, dat er aan de oplossing van dat vraagstuk agerwakt wordt door belanghebbenden van zeer verschillend inzicht. Ge kunt hen verdeelen in twee hoofdgroepen: te eener zijde degenen, die een materialistische levensbeschouwing zijn toe- gedaan, aan den anderen kant zij, die geloven, dat de mensch niet leeft bij brood alleen maar bij alle woord, dat uit den mond van God voort- komt. Met deze, de tweede groep, willen we ons niet bezig houden. Al moeten ook velen zich be- schuldigen van tekortkomingen, zij zijn het toch niet, die den toestand gemaakt hebben.

Maar let nu op de andere, de groep, waarvan een deel beslist en de meegaanden vager zich houden aan de leer van Marx, voor wie de sociale vraag niets meer dan een maagvraag is. Zij zijn het, die, wanneer zij hun kans schoon zien, als niets of niet- hande hun belet hun gang te gaan, aan de oplossing van het arbeidersvraagstuk werken met de heere macht van den sterkste tegen het recht, zo- wel van werkmans als patroon, of vrijheid van ar- beid. Zij zijn het, die politieke munt weten te slaan uit den overmoed der neutrale vakverenigingen en de woeelige werkzaamheid der sociaal-democratische arbeiderspartij, der vrije socialisten en der anarchisten.